

e vexatur, premit angues, inde necatur.
 martyr fieri, sic mundi victor haberi,
 Martiri meruit, sic glorificari.
 habemus quod signa salutis habemus,
 cruce gaudemus, quod eam clavosque videmus
 hic primus sub quo Jerosolymis imus
 vexillum, veniendo per illud ad illum.
 regitum multumque diuque cupitum,
 iam fulgentem, gemmam quæ ditat egentem
 nos ostendit, pro qua pius omnia vendit.
 thesauri thesauro ditius auri
 dispersit, quod humo gens invida mersit.
 em summa datur laudis, quantis mereatur
 nos efferi dubitat Maro posse referri.
 egestate, sudore, fame, pietate
 e miræ lignum meruit reperire;
 honestatem, per dura, per anxietatem,
 superlatem rapimus crucis utilitatem.
 voluptate, vel fastu, vel levitate;
 per risum, per opes redit ad paradisum.
 mundi ruimus, humiles ad summa redimus;
 perdidimus, quod calle famis reperimus.
 crucis inventor, qua fluxus nostra Redemptor
 a sanavit, moriens nos vivificavit.
 alit occisi gladium, portæ paradisi
 Ebrei morsus, mors mortis non sine pro-
 [sus (81).
 non clara parum spoliis spoliavit avarum.
 ætæ sortis victi tenet atria fortis.
 Arbor vitæ, vitis plus sobria vitæ
 virtutis fructum, portumque salutis.
 IX, crux portus, crux veri luminis ortus.
 sicut antidotum vitæ, crux est bene totum.
 retrare crucis Socratem si forte reducis,

A Non poterit Socrates, sed nec Maro pandere vates.
 Crux indulcavit laticem, potumque paravit,
 Crux silicem fregit, et aquas exire coegit.
 Crux per serpentem crucifixi signa gerentem
 Læsos sanavit, lædentes mortificavit.
 Si munit postes, cladem propellit et hostes
 Si frontem tangit, lætis contraria frangit.
 Crux implens legem, regnum tulit inclita Regem.
 Signa sub Heraclio quamplurima crux renovavit,
 Et reparans ægros, defunctos vivificavit.
 Crux reprimit sotentem reddens sine vulnere telum.
 Crux aperit templi, cum cœli cardine, velum.
 Crux removens umbram legalia signa relevit [delevit].
 Crux gregis angelici numerum patriamque re-
 [plevit.

B Crux crucis opprobrium, crux ligni crimen ademit.
 Crux de peccato, crux nos de morte redemit.
 Crux aditus venit, crux est medicina dolorum.
 Crux via justitiæ, crux est reparatio morum.
 Crux gradus ad superos, crux scala parata fideli.
 Crux confert meritum, crux spem, crux præmia
 [scali.

Crux miseros homines in cœlica jura reduxit.
 Omne bonum nobis cum sanguine de cruce fluxit,
 Quæ præfert longum, latum, sublime, profundum,
 Effectu, forma trahit, occupat omnia mundum,
 Forma, vigor, ligna, pondus crucis omnia digna:
 Dulcia credenti, sed amara pie recolenti.
 O crux miranda! crux splendida! crux veneranda?
 Crux amplectenda! crux corde forisque ferenda!

C Ut roseo flore, sacro distincta cruore,
 Ut margarita, sic membris es redimita.
 O crux insignis crucifixo, schemate, signis,
 Servos conserva quibus est vigor atque Minerva!
 [Amen.

la exacte in hoc ms. *fluminis orsus*

1261-1262 INCIPIT

VITA BEATÆ MARIE ÆGYPTIACÆ.

(82) Incipit hic Phariæ felicis Vita Mariæ.

insita ad manuscryptum Sancti Mariani, ms. Victorinum, num. 272, et Ebroicensem, num. 19
 n Ebroicensi hoc poema dividitur in plures cantus, quos hic notandos ad Lectoris commodum.
 18.)

CANTUS PRIMUS.

lems laurum non urit, nec rogas aurum;
 imam puorum nec opes, nec gloria rerum.
 ito labentes, et noxia quæque docentes
 , devovit, animoque manuque removit.
 iachus factus monachi vigilavit in actus;

D Proponensque sequi doctores juris et æqui,
 Institit annorum legem cohibere suorum:
 Institit, inque brevi mutatis moribus ævi,
 Mores doctorum transcendit doctor eorum.
 Ubi pueri metas evasit debilis ætas,
 Creverunt dona, crevit simul ipsa corona.

Edita apud Bollandum 7 Martii. In ms. S. Mariani Antissiodorensi sic inchoatur.

Nil magis huic oneri, quam ²⁰ velle quiete foveri ;
 Nil magis ingratum, quam non punire reatum.
 Hujus erat testis modicus sopor, aspera vestis,
 Et cibus et stralus, modo gloria, tunc cruciatus.
 Testis erat monachi color, et caro nescia Bacchi :
 Non caro, sed pellis macra, pallida, trita flagellis,
 Docta reluctari sibi, spiritui famulari.
 His in tormentis, sacræ modulatio mentis
 Christo psallebat, si quando lingua tacebat.
 A sanie busti mens semper conscia justis
 Se non dimovit ; Deus hæc, homo cætera novit.
 Talibus ille modis dum psalmis instat et odia,
 Vidit cœlorum secreta, futurum eorum ;
 Vidit et didicit qua spe tot prælia vicit.
 Spe Zosimas captus sacros ita crevit in actus,
 Ut stagnum rivo, vel torpens ignis olivo.
 Et memor ad ²¹ mores prodesse cavere favores,
 Cum bene pugnaret, cavuit ne fama volaret.
 Quanto plus cavuit, tanto magis illa volavit,
 Et contra votum retulit laudabile totum.
 Illuc innumeri populi venire doceri,
 Quos, ut poscebat locus, ætas, ordo, docebat,
 Vincens majores, ut stellas luna minores.
 Hæc dum consuevit Zosimas, elatio crevit.
 Dixit et hæc secum : Quidquid jubet ordo vel æquum
 Eligo, sector, amo, discenda tenendaque clamo ;
 Attenuant artus labor ingens et ²² sopor arctus.
 Hæc puer elegi, puer hæc et plura peregi.
 Jam tunc ordo gregis, jam remus et anchora legis.
 Jam dignus cœlis, sacer actu, mente, loquelis :
 Unus cum mundo pugnavi sine secundo.
 Miratrix horum plebs, clerus, grex monachorum
 Me petit, audit, amat, peragit quod vox mea clamat.
 Talia dum factat Zosimas meritumque retracta
 Quidam subtextit cui spiritus illa retexit :
 Jam bene certasti, bene qua licuit superasti ;
 Nil obluatur, caro servit, mens dominatur.
 Sed tamen est dubius finis certaminis hujus ;
 Cumque potes subjici, non debes dicere : Vici.
 Nam quis vincatur, vel vincat, sine probatur.
 Præmia victorum pendent in [f. a] sine laborum
 Ut Scriptura sonat, finis, non pugna coronat.
 Cum bene pugnabis, cum cuncta subacta putabis,
 Quæ post intestat, vincenda superbia restat.
 Hæc nisi vincatur, promissa corona negatur.
 Proh dolor ! his telis superatur sæpe fidelis ;
 Hac duce nonnunquam rosa vertitur in salivancam. **D**
 Isti portento, sodes, obstare memento,
 Nec vel te tantum præsumas dicere sanctum,
 Vel te præ sanctis meritum promissa Tonantis.
 Multi sunt qui te superant examine vitæ,
 Quos ut cognoscas, Jordanis littora poscas.
 Regem cœlorum colit illic grex monachorum.
 Cum monachis habites, quid agunt, age ; cætera vitæ.
 Exi, festina : dilatio, magna ruina.
 Exit, abit propere, pulsatque, fores patuere :

A Inde salutatus abbas est paucis profatus.
 Cur venias, aperi. Zosimas ait : Opto doceri,
 Et peccatorum revelari mole meorum.
 Asperitas cultus, vos supplex, gratia vultus,
 Signa sacræ mentis, votum juvere petentis.
 Responditque Pater : Nemo, charissime frater,
 Nemo ²³ lavat morbis animam nisi Conditor orbis,
 Prava coerceri, bona poscas inde doceri.
 Si tamen hic cœtus placet, aut locus ipse quietus,
 Si magnus modicis vis jungi palma miricis,
 Sies : videas ; humilis si proderit usus ovilis,
 Et lege nobiscum pastus istius ²⁴ ibiscum,
1203 Summus pastorum nos nutriet esca suorum,
 Esca fovens mentem post hanc nihil esurientem :
 Nil animæ satius, quam pasci visibus hujus.
B Annuit his equidem Zosimas, mansit ibidem :
 Mansit, et in cella nova vita sacerrima bella
 Vidit, laudavit, didicit, servavit, amavit,
 Tam gregis hortatu crescens, quam ²⁵ tela rotatu.
 Hujus cura gregis summi dilectio gregis,
 Legis doctores audire, docere minores,
 Nolite favere cuti, jus pendere, legibus uti,
 Nulla loqui temere, quasi dira venena cavere,
 Iram, livorem, lites, maledicta, tumorem,
 Sal, pisces, vinum, pulmentum, atramina, linum :
 Non attingebant, quibus uti crimen habebant ;
 Non sapor his olerum, non res, non mentio rerum,
 Nec crinis comptus, nec erat meditatio sumptus.
 Nemo vel impensa vestis, vel dispare mensa,
 Invidit Patri, non frater denique fratri.
C Par cibus et cultus, procul abstulit [f. abfuit] inde
 [tumultus :
 Potus erat flumen, festivior esca legumens,
 Cilicium vestis, male mollia cingula restis
 Gaudia lapsorum reditus, dolor error eorum.
 Lectio vita Patrum, monitus concordia fratrum.
 In verbis horum Deus, aut sacra gesta piorum :
 Invigilando more procul otia, psalmus in ore,
 Attenuata caro cruce multa, fomite raro,
 Fletibus et crebris vulgabat facta latebris :
 Vulgi rumores, fora, causas exteriores,
 Momentum morum non noverat ullus eorum.
 Hujus erat causa, locus abditus, ostia clausa,
 Janitor austerus, grex, pastor, uterque severus,
 Isti claustrales nec certos officiales,
 Nec, si pastorem demas, habuere priorem.
 Si ²⁶ quid poscebat res, aut Pater ipse videbat,
 Cura fuit cuique parere, reique patrique.
 Pastor agenda quidem monstrabat, agebat et idem,
 Plusquam prælatus cunctis servire paratus ;
 Nec magis hortari consuetus, quam famulari.
 Ille beatorum decus, et speculum monachorum,
 Lux erat in tenebris, ibi clausus, utique celebris
 Morum primatus, schola juris, virga reatus,
 Cruz sibi, forma gregi, via vitæ, gloria legi ;
²⁷ Notus gaudenti gaudere, dolere dolenti.

²⁰ Ebr., membra ²¹ ad mæores. ²² Ebr., cibus. ²³ Ebr., lavat morbis. ²⁴ Ebr., hibericum. ²⁵ Ebr., tæda. ²⁶ Ebr., Quod jus poscebat. ²⁷ Ebr., Gnarus gaudenti. Vict., Nautas gaudenti, mendose.

ravis, his fractus, fuit omnibus omnia factus. **A** Visu turbatus signo crucis est revocatus.

CANTUS II.

sonet ut quædam quæ grex consueverat, edam.
ore quo sacro plebs purificata lavacro

iam scelerum summam decimare dierum
t, et cella prodibant ad nova bella,
rius excessus abbati quique professus
infortabat mentem, corpusque juvabat
mentoribus gustu, medicoque ciborum.
petebatur benedictio (83) sueta: dabatur,
a jungebant, tunc tandem claustra patebant.

se valedicto cœtuque locoque relicto,
simul exibat, eremum divisus adibat.
ut poscebat mos ipse, domi remanebat,
rvaturi bona convenientia furi;

e sanctorum foret expers officiorum
parata sacris studiis animæque lavacris,
a festo pauper, sed dives honesto.

is egressi latebras animumque professi
B Pergebant, quorsum dabat optio, quisque
[seorsum.

ue pari voto certabat teste remoto
re prostratus, lacrymis delere restus,
ioiis lacerae carnis tibi, Christe, placere,
i de te socio, duce, sine, quiete.

stendebat, dabat, expectabat, habebat
utamen, testem, diadema, juvamen.

sistebant studiis, pariterque fovebant
sacra verbis, carnem radice vel herba.

quota gestabat panem, partem recreabat
is palmarum pro mensis deliciarum:

ape festiva glans, aut silvestris oliva.
a deserto sumebat tempore certo,

itia horis requiem modicumque soporis.
iter expletis triginta novemque diætiis,

petebatur, remeabant cum celebratur
a palmarum pro canone Christicolærum.

CANTUS III.

admiratione Zosimas, et ferre paratus
tus est ²⁹ sacrius quam ritum canonis hujus.

simul ³⁰ advertit revolutio temporis, exit;
et a cella proficiscitur ad nova bella,

it Jordanem, portans pro tempore panem
ingressus latebras eremique recessus,

Deo solvit, nova cantica pectore volvit,
agit vitam, sacra facta probant eremitam.

o lucescit iter urget, nocte quiescit.

s humi plorat, socium si quærit et orat,
claretur curas, simul et pateretur,

is instrueret, superans superare doceret.
petit assequitur, sociusque viæ reperitur

najore mora solita dum psalleret hora,
iam currentem quemdam, sed veste carentem,

et expavit, quoniam phantasma putavit:

Viribus hinc sumptis, iter investigat euntis,
Currit, obestque parum labor, ætas, lustra fera-
[rum.

Sancte senex, propera, visurus spe meliora,
Quæ legis et sequeris, vestigia sunt mulieris.
Femina præcedit, quæ nec tibi femina cedit:
Ut pede, sic vita te præterit hæc eremita.
Hæc meruit latebris ut nunc sit ubique celebris,
In latebris didicit mundum bene vincere, vicit,
Imbribus infecta, nigra Phœbo, curva senecta,
Hispidas promendas partes, intacta legendas,
Horrescunt illi nivei modicique capilli,
Vix attingentes humeros, vix colla tegentes,
³¹ Impexi, rari, soliti sine lege vagari.

B Femina tota prius, jam totum despuit hujus
Tota caro pridem, modo tota rebellis eidem
Femina mortales bene dedignata sodales
Oblatum casu Zosimam fugit alite passu.
Hanc Zosimas sequitur, rogat ut stet, nec minus itur
Ille magis solito clamat: ³² Moderantius ito,
Quisquis es, exspecta, volor ire labore, senecta:
Exspecta, fessum, non sum fera, supprime gressum,
Sum res parva quidem, sed homo, peccator, et idem
1365 Christum confessus, ³³ monachique frequento
[recessus,

Hic delictorum veniam suspiro meorum;
Nec fuge, siste parum, verearis lustra ferarum
Per nomen Christi, per præmia quæ meruisti,
Serve Dei, resta, benedic mihi, quod rogo præsta.

C Nunquid pro Christo deserto vivis in isto?
Quid non audisti saltem pro nomine Christi?
Illa gradum fixit, manibusque subobsita dixit:
Femina sum, Zosima, scelerum molimine prima;
Expers pannorum confundor ad ora virorum.
Neo sinit os verti pudor inguinis haud cooperti:
Sed quia te Christi famulum scio, quod petisti
Fiet, si dederis quo ³⁴ probra tegam mulieris.
Vis loquar aut restem; versus retro da mihi vestem.
Inde cuculla datur, qua femina tecta profatur:
Cur, Pater, insequeris latebras miseræ mulieris?
Cur, aut quo cursus? Fremit hic leo, murmurat
[urus.

Quod sperare bonum potes in regione leonum?
Hæc ea dum memorat, monachus prosternitur, orat
Ut benedicatur, sed et hæc ea strata precatur

D Femina: Sancte Pater; monachus: Sanctissima
[mater.

Clamitat uterque; Benedic, inculcat uterque.

Hæc ratio litis, hæc unica lis eremitis;
Cætera pars vitæ concors fuit et sine lite.
Dum sic certatur, sacra femina talia fatur.

CANTUS IV.

Mi Pater, offendis, nisi res ex ordine pendis:

Praxis benedictionis apud monachos in egressu a monasterio.

hr., Talibus. ²⁹ Ebr., satius. ³⁰ Ebr., advexit. ³¹ Ebr., implexi. ³² Ebr., moderatior. ³³ Ebr.,
horumque frequento. ³⁴ Ebr., membra.

Offendis vere, dum vir petis a muliere
 Hoc tibi præberi quod debet vir mulieri.
 Vera loqui detur, transgressor juris habetur
 Qui regat illa dari, quæ possunt jure negari :
 Tu vir, tu pridem monachus, tu presbyter idem,
 His tribus urgeris parere precii mulieris.
 Te peccatrici benedicere, non benedici,
 Præcipit ex more sacra manus uncta liquore,
²⁵ Officium cujus gratia est muneris hujus.
 Intulit ista Pater : Claret satis, o sacra mater !
 Claret quantorum, mater sacra, sis meritorum.
 Nam licet ignotus fuerim, longeque remotus,
 Nec dictum tibi sit quæ vita, quis ordo mihi sit,
 Omnia novisti, nomen quæque non tacuisti.
 Ista docent quanti sis, et quam grata Tonanti.
 Qui sic ergo places, hunc flectas, hunc mihi places : **B**
 Si petis, ipse dabit ; pde, votum vita juvabit.
 Vita beatorum votis succurrit eorum :
 Hanc Deus attendit, et præmia digna rependit.
 Nullus ei flexus venit ex discrimine sexus
 Nec pro persona datur auferturque corona ;
 Gratia vel meritum dat munus cuique petatum.
 His mulier cedit, lacrymisque rogantis obedit.
 Surgitur, et paucis præmissis, illa requirit :
 Quæ pax sacrarum, quis sit status Ecclesiarum,
 Quo studio regum tractetur sanctio legum,
 Qua populus cura servet mortalia jura ?
 Ille refert meritis ejus precibusque beatis,
 Christicolæ lætos et festa pace quietos,
 Et florere fidem. Post hæc persuadet eidem,
 Ut quæ nunc floret, ne quando marceat, oret ;
 Antidotoque precum confortet et excitet æquum
 In reverendarum rectoribus Ecclesiarum.
 Plura super memorat ; ea parat, sternitur, orat :
1266 Astra subit mente, grates agit ore silente,
 Mens in secreto pulsat clamore quieto,
 Signaque clamoris dat motus, non sonus oris.
 Dum sic oratur, Zosimas stupet et veneratur
 Ora, comas, vultum, pietatis habentia ²⁶ multum,
 Pallentesque genas jam funeris omne plenas.
 Quidquid spectatur, virtutem testificatur
 Cuncta beatorum sunt argumenta ²⁷ virorum.
 Sed ²⁸ subiere satis mirabilia relatis ;
 Nam dum multimodas divini pectoris odas
 Longius extendit, tanquam suspensa pependit
 Aere, jam tota procul a tellure remota,
 Et tanquam terræ nollet contagia ferre.
 Corpus purgatum sursum statit inde levatum.
 Sic monacho coram superum fuit hospes ad horam,
 Æternum superis socianda caro mulieris.
 Talibus expavit Zosimas, monstrumque putavit,
 Aut aliquid vere quod dissonat a muliere.
 Sed quod fallatur docet hæc fratremque lucratur,
 Qui male turbatus redit ad se, sic revocatus :
 Hei ²⁹ mihi quo raperis ? quid agis, Pater ? unde
 [moveris ?

A Quis stupor hic mentis ? bene sentio quod male
 [sentis ;

In me peccasti dum me phantasma putasti,
 Sum mulier miseræ sortis, rea plus muliere,
 Sum caro mortalis, palpatica, materialis,
 Et quæ, si nescis, anima viget, indiget escis,
 Tempore mutatur, saniam cineresque minatur.
 Hoc ego quod modo sum de me promittere pos-
 [sum :

Sed quod vidisti, quod pene mutus stupuisti,
 Non ascribatur mihi, nam Deus hoc operatur.
 Ex ope celesti sit, si quid habetur honesti,
 Et venit a superis vel agas bene, vel mediteris.
 Nos levis umbra sumus, nos actus turbine fumus,
 Nos agri senum, primum caro, postea cœnum.
 Forma perit rerum, datur altera quæque dierum :
 Dum sic mutamur, taciti quoque testificamur
 Quid res promittat, quo nos natura reinittat,
 Quod sumus aut erimus, quo tendimus, unde ve-
 [nimus.

CANTUS V.

Postea nil temere Zosimas ratus ex muliere,
 Culpam cognoscit, veniam prece supplicis poscit :
 Urget eam lacrymis et suspiratibus imis,
 Ne qua sibi celet, sed quid sit, ut unde revelet,
 Quo sustentetur victu, quis eam comiletur.
 Adit et ista Pater : Reter, o sanctissima mater !
 Proderit audiri, vult Christus hæc aperiri.
 Hoc iter ille seni suggestit, eo duce veni :
 Ille timere parum dedit in regione ferarum,
 Direxit gressum, firmavit robore fessum,
 Lenit algores, docuit tolerare vapores.
 Quis, nisi juvisset Deus, hæc tam dura tulisset :
 Ad speciale bonum veni, per lustra leonum ;
 Inde reportetur, quo Christo glorificetur.
 Exeat e latebris hæc fax, hæc gemma celebris.
 Non vult abscondi Deus inclyta lumina mundi,
 Ad radios quorum laxatur hiems animorum.
 Ergo quid egisti refer in præconia Christi.
 Quam bene narratur, quo proximus ædificatur !
 Criminis est vere morum documenta silere.
 Hæc ait, et lacrymis ad vota recurrit opimis,
 Quem mulier stratum levat alloquiturque levatum.
1267 Dei mihi ! quantarum meminisse rogor la-
 [crymarum ?

D Mi Pater, exploras ? plus crimine nos laboras
 Quem non offendam, si turpem, si reticendam,
 Si nullum veritatem facinus digessero vitam ?
 Quas aures poteris præstare probris mulieris ?
 Quisve memor moris feret hæc monumenta pu-
 [doris ?
 Quid sequar, aut quid agam ? pudet hanc ostendere
 [plagam.

Sed si celetur, plagæ medicina luetur.
 Ubruta laus Christi luitur discrimine tristi !

²⁵ Officii cujus gratia. ²⁶ Ebr., cultura. Andeg., vultum. ²⁷ Ebr., leborum. ²⁸ Ebr., Sed subira. Au-
 deg., subiere. ²⁹ Ebr., Hei quo mihi raperis ?

mala sanantur, nisi grates hinc referantur, A
 apud ingratum constat remeare reatum.
 c offendam, vitam recitabo pudendam,
 ribus unguentis lavit Deus ulcera mentis.
 lit ut coram monacho confundar ad horam,
 ram sanctis confundar in ora Tonantis.
 ul, et flatur; rubet, atque referre veretur.
 icit et nutat, faciem confusio mutat,
 at orat pudor, lingua fluit undique sudor.
 re incipitur, vix ad postrema venit.
 em quæsitæ perstringens crimina vitæ,
 rit, vultu cooperito, paupere ciliu.

CANTUS VI.

ine non humili genuit me patria Nili,
 ostquam crevi generis titulos abolevi,
 mihi ⁴⁰ tenere vitæ præcepta severæ
 it inde pater, hinc et censoria mater:
 , ut est moris, relegens decreta pudoris,
 cuit quæstum quem non commendat hone-

[stum

itæque minis, dixit: Par esto Sabinis,
 et et in tenera facie matrona severa,
) nimis propere didicit nocitura cavere;
 libet ætatem niti decet ad probitatem.
 assistentes memini monuisse parentes,
 ribui ⁴¹ ventis monitue utriusque parentis,
 ale contemni cœpit pudor a duodecenni.
 ic indecorem traxerunt ossa calorem,
 ic averi thalami connubia certi,
 a torporem, nondum perisse pudorem,
 vi gratis dependia virginitalis.
 resistentes differrent vota parentes,
 lior patriam, proficiscor Alexandriam.
 . locum sceleri status communis haberi;
 alis id fuerat, quia quando vir mihi deeret,
 pererravi, nullique rogata rogavi,
 ris cultu, vaga lumine, lubrica vultu,
 us impostis, naturæ crimen et hostis.
 ior incessus, et lenam sermo professus,
 vere foris, pudet hanc meminisse pudoris,
 avit gestus, ⁴² minus est furor iste molestus.
 dita mei, dux et via perniciæ,
 ris scelerum consumpei quosque dierum,
 diem mœstum, quo forte moneret honestum,
 quoties fregi, festum celebratius egi,
 sa que traherent acelus, incestumque doce-

[rent,

, didici, ⁴³ minas modulamine vici.
 ue salitores exhaustos, aut seniores
 lam venerem jam fastidita moverem,
 blandita novis, hos emi munere quovis
 dia scelerum divisi singula rerum.
 b Quæ acus et iusus vitæ donarat in usus.
 istrumentis manus accedebat egentis,
 omus, his victus, his est quæsitus amictus,

ibr., *Sæpe mihi modice vitæ præcepto severæ.* ⁴¹ Ebr., *mentis.* ⁴² Ebr., *nimis.* ⁴³ Ebr., *mimos.*
 c., *Quam male nam.* ⁴⁴ Ebr., *multiplicavi.* ⁴⁵ Ebr., *errorem, sed melius, horrorem.* ⁴⁷ Ebr., *prose-*
 Andeg., *secuta.*

His ad vota datus consors hæresque reatus.
⁴⁴ Quantum, nam memini, placuit mihi copia vini?
 Quam captabatur cibus, unde libido juvatur?
 Cumque duo magni sint hostes sexus et anni,
 Ebrietas lætis est addita tertius hostis.
 His mecum morbis, et per me perditus orbis,
 Nunquam labe pari potuit poteritve gravari.
 Me minus erravit quisquis mala multiplicavit,
 Et mihi defendi palmam male semper agendi.
 Cum jam non nossem quem crimine vincere possem,
 Crimine multiplici post omnes me quoque vici.
 Nam velut errorem prius ausa, deinde furorem,
 Quidquid peccavi mala pessima ⁴⁵ justificavi,
 Nec sceleri metas posuit vel serior ætas.

Talibus et tantis oculis invisæ Tonantis,
 B Annos ter ternos exegi bisque quaternos
 Ecce die quodam, (sed qualiter hoc tibi prodam?)
 Quam misere cecidi!) juvenes in littore vidi,
 Vidi, captavi; quo vellent ire rogavi.
 Subridens primus dixit: Jerosolymis imus.
 Sciscitor ante comitem paterentur, Subdidit idem:
 Si nautum dederis, patet ære carina, veheris.
 Tunc ego: Pro navi pretium tibi nauta paravi;
 Si pretium quæris, me pro pretio potieris.
 Nil habeo nisi me; sed si placet, utimini me:
 Nil habeo melius, cape fructum muneris hujus
 Ex hoc fortuna faciam satis omnibus una,
 Si de communi victus mihi provenit uni.
 His dictis, juvenis gressus impressit arenis,
 Et quasi verborum spreta levitate meorum,
 Nautas hortatur, socios vocat, urget, eatur.
 C Ipsa comas stringo, vultus in crimina pingo,
 Projicio fasum, succingor euntis in usum:
 Prosequor intra ratem, spondet mare prosperi-

[tatem.

Blanditur ventus, ventum movet arte juvenis,
 Et paucis horis captatis utimur oris.
 Hei mihi! quo labor? qua lingua cætera labor?
 Da veniam miseræ, pudor exigit ista latere,
 Et trahit ⁴⁶ horrorem tantum meminisse furorem
 Hæc ait, et flevit, rubor ora verenda replevit.
 Flentem solatur Zosimas, referatque precatur.
 Paruit, et tandem sic est ⁴⁷ rescorta precantem

CANTUS VII.

Mi Pater, in navi mea crimina multiplicavi.
 D Nil illis egi nisi quæ sunt obvia legi,
 Et procul a curis fuit omnis mentio juris,
 Quo male projecto nautas in turpia flecto;
 Excito torpentes, segnes voco probra verentes.
 Cui scelus est gratum fortem puto, juro beatum.
 Docta viri voto famulari corpore toto
 Cura fui sonti per mille pericula ponti
 Blandiri sceleri, nil præter honesta vereri,
 In venorem volvi, vino persæpe resolvi,
 Escis distendi, modulos variare canendi.

Omnibus his uti, quæ sunt infesta saluti.
 Crede mihi, multum miror scelus illud inultum,
 Nec mare nec ventum facinus rupisse nocentum.
 Miror quod pravis servivit in hæc probra navis ;
 Quod tot, quod tantis non obstetit ira Tonantis ;
 Quod tulit incestus et litus, et auster, et æstus,
 Inter mille fere mortes mala tuta fuere.

1269 Sed Dominus Jesus qui novit parcere læ-
 [sus,

Læsus parcebat, parcendo redire monebat.
 Jamque mihi gratis monstrabat fons pietatis
 Quod licet iratus differt punire reatus,
 Invitusque ferit, quia culpæ parcere quærit.

CANTUS VIII.

Neve meæ veneris longo sermone graveris,
 Deferor ad portum, subeo ⁴⁸ nova mœnia scior-
 [tum.

Juncta levi turbæ moror hospes et hostis in urbe.
 Circumeo vicos, amplexus venor iniquos :
 Cogitur in faciemus tam civis, quam peregrinus.
 Hos ego dum capto, dum me malesana coopto
 Nequitie tantæ, crucis Exaltatio sanctæ,
 Quæ tunc instabat, cives ad templa vocabat.
 Turba præit patrum, sequitur devotio matrum.
 Urbs exhausta fere me compulit ire videre,
 Quærere quid traheret populum, quid in sede pla-
 [ceret.

Ivi lethalem mihi quæsitura sodalem :
 Et pudet et dicam, qui ⁴⁹ subjectaret iniquam.
 Sed secus hoc cessit, pietasque superna repressit
 Incentivorum veneres æstuque meorum.
 Quippe volens intrare fores et sacra videre,
 Non illas intrare sinor, non ista videre.
 Porta patens populum venientem suscipiebat,
 Me peccatricem vis ecclia rejiciebat.
 Quæ dum feminea contingere debilitate
 Suspicio, eluctor quanta licet improbitate ;
 Sed nec tunc putui portas intrare patentæ,
 Quamvis intrarent præeuntes atque sequentes.
 Miror et indignor quod ab æde sacra revocarer :
 Inæror et turbis, ut ab his impulsa juvaret ;
 Exitur, populoque manus appono prementi.
 Sed nihil istorum prodest intrare volenti,
 Hos quoque conatus ⁵⁰ terit enervatque reatus,
 Nec patitur crimen sacrum contingere limen.
 Ut sensi mecum, sic ait : Non erat æquum
 Illa mihi miseræ mulieri templa patere,
 Templa beatorum titulis reverenda laborum.
 Hic est con fractum mortis lacrymabile pactum ;
 His nostros actus auctor luit, hostia factus,
 Hic est damnatus, hic mortuus, hic tumultus,
 Hinc resurrexit et vitam morte revexit.

Ad loca tam miræ dulcedinis ausa venire
 Non ⁵¹ oleæ rorem, non assero thuris odorem,
 Nec mentem puram magis omnibus his placitu-
 [ram.

A Qui probra testatur fetor pro thure paratur,
 Pro titulis morum, turbam gero flagitiorum,
 Et quidquid miserum cadit in genus hoc mulierum
 Heu ! Quid tentavi ? Quo, qualis et unde migravi !
 Ad mensam Christi meretrix a fornice tristi,
 His onerata malis adli loca talia talis.
 Obstruit hoc aditum frustra mihi sæpe petitum.
 Probra lupanaris Deus odit et arcet ab aris,
 Et sordes mentis a vivificis alimentis.
 Hinc vocem pressi, nec longius inde recessi :
 Sed stans præ portis lacrymis immergor obortis,
 Torque repulsa queror, gravat ora ⁵² gementia
 [meror.

Dissidet affectus, tentat confusio pectus,
 Incipit et morum meminisse, pudere malorum,
 B 1270 Et quamvis sero tumultata resurgere quæro.
 Quod bene quæro datur et Lazarus extumulatur.

CANTUS IX.

Forte fuit juxta mulieris imago venusta
 Illius eximie sub nomine picta Mariæ,
 Quæ Salvatorem peperit, cœu stella nitorem
 Hanc dum conspicio, novor intus et altera fio.
 Accedo propius flens, ⁵³ supplico vultibus hujus,
 Atque genu flexo matrem Patris hac prece vexo :
 Ad te, Virgo pia, Virgo sacra, Virgo Maria,
 Virgo novæ sortis venio, sed femina mortis,
 Sed male vulgaris, sed sordida, sed stabularia,
 Sed quæ ploravi nisi cum ploranda patravi ;
 Cum probra commisi, quasi probris incluta, risi,
 C Et moestus vultus hilaravit concuba multas.
 Nox fuit in somnis, dum vir subit, omnibus omnis,
 Et crimen dexi nisi multo crimine nupsi
 Concubitu velito gaudens, populoque marito.
 Taliter explevi cursum miserabilis ævi,
 Taliter excessi, modo damno quod male gessi,
 Pœnitet erroris, sordet sentina furoris ;
 Nec bene damnatum patiar vel amabo reatum,
 Si sera laxetur qua peccatrix retinetur,
 Si liceat miseræ lignum vitale videre.
 Hoc per te spero, per te succedere quæro.
 Nam licet iratus cedet, te supplice, Natus ;
 Cedet enim, siquidem Pater est et Filius idem.
 Duplex affectus trahet exorabile pectus,
 Ad quodvis munus flectetur uterque, sed unus.
 D Ergo sub hoc pacto præsta mihi quod bene capto,
 Sis testis pacti, sis vindex tu quoque ⁵⁴ fracti.
 Nolo parcatur mihi, si facinus repetatur.
 Erigor his dictis, vitiis jam mente relictis,
 Inde reflecto pedem, bona spes comitatur ad ædem,
 Impatiensque moræ feror ⁵⁵ intus, sed absque la-
 [bore.

Gratulor admitti, posco delicta remitti,
 In veniam ploro, vexilla salutis adoro.
 A sacramentis absterrent crimina mentis,
 Illis oblati matrem repeto pietatis

⁴⁸ Ebr., sacra. ⁴⁹ Ebr., quid. ⁵⁰ Ebr., tenet. ⁵¹ Ebr., olei, et Andeg. ⁵² Ebr., madentia, et Andeg.
⁵³ Ebr., suspiro. ⁵⁴ Ebr., facti, et Andeg. ⁵⁵ Ebr., intro.

eue promeritæ grates ago, supplico rite
 iubeat fieri, quo tendere quæro doceri ;
 ro viam morum, regat obsecro mater eorum.
 i tam sollicite pulsatur ad ostia vitæ,
 respondetur: (Nec novi ⁵⁶ qui loqueretur,
 novi tantum quemdam sic esse locutum :)
 anem si transieris, ⁵⁷ requie poteris.
 i stupor obrepsit, qui postquam tempore ces-
 [sit,
 dior celeri pede sic mihi visa moneri.
 ritur et rapitur via qua Jordanis aditur.
 i propero, quidam pro tempore convenienter
 mihi denarios offert, tribuitque latenter,
 emo tres panes, egressaque mœnibus urbis,
 r et asportor et cedo profuga turbis.
 er erat, subeo Baptistæ templa Joannis,
 placido cursu dictus præterfluit amnis.
 in lacrymis gemituque professa reatum,
 eris accedo gerens cor contribulatum.
 i dehinc sumpto præfatum transvehor amnem,
 ro modum vitæ quo pristina crimina damnem.
 i mihi delicias, tunc luxum carnis ademi ;
 i scelerum tempus studio meliore redemi.
 te verborum tædet fortasse meorum,
 ¶ Solque rota celeri volat indocilis retineri.
 recedo, Pater. Tunc ille : Piissima mater,
 rge quod sequitur, nihil aptius hic aperitur.
 ancilla Dei ; superest pars magna diei,
 ragis ad votum cedit quam dicere totum.
 rge, si memor es, quos sis ibi passa labores,
 i tibi victus, quis et unde paratus amictus ;
 ia rebellavit tentatio, nec superavit ;
 ius infestus carnis deserbuit æstus.
 ia mota senis precibus concessit arenis,
 rans lacrymis subjunxit talia primis :
 os undenos quadrupliciterque novenos,
 ater, explevi post lapsum flebilis ævi,
 tamen absque gravi certamine crimina lavi.
 or enim rursus, fit post sacra vota recursus
 igmentorum calices, luxumque ciborum ;
 i Ægypti, vinique cupido relicti
 miseram tangunt et eo vehementius angunt,
 magis intendi dapibus, studioque bibendi.
 i mihi sordebat modus, ebrietasque placebat,
 bus et peregre vitium dediscitur ægre.
 osito morum subit hostis ubique locorum.
 ora firma parum mala mentio deliciarum
 t et infestat, lurit Eva, virumque molestat.
 cibum mortis cupit in vitalibus hortis,
 nihi l nam quædam pudet edere, sed tamen.
 [edam.
 i nihil tutum nisi primo carne solutum :
 er erit præsto quod et instet et obstet hone-
 [sto.
 i nubendi desiderioque canendi

A Exsecrandorum modulos et carmen amorum
 Uror et ad mentem retro resipiscentem
 Amplexus vetiti redeunt, et mille mariti,
 Oscula captantur, ad nuptum vota vagantur ;
 Virtus est oneri, pudet ultra lege teneri ;
 Tædet ⁵⁸ atque jugis, postpono seria nugis,
 Solivagam turbis, eremum conventibus urbis.
 Hæc ad defectum pulsant phantasmata rectum,
 Et germen moris suffocat imago furoris,
 Dones ad eximiam precibus conversa Mariam
 A tentamenti revocarem lumina mentis.
⁵⁹ Huc igitur venio, gemo, lacrymor, hostia flo,
 Quæro reformari, precor inveterata novari.
 Post holocausta precum redit et statim mens bonase-
 [cum,
B Post fletum cordis fugit omnis mentio sordis.
 His medicamentis residebant ubera mentis,
 Et redivivorum sartago flagitiorum,
 Quæ male fervebat penitus frigere solebat.
 Præterea flentem miserabiliterque jacentem
 Circumfulgebat splendor, totamque tangebatur
 Missus aberrantem revocare, levare labentem,
 Spem conferre bonam, dare vim, monstrare co-
 [ronam.
 Trina triennia, bina tetrennia sic abiere,
 Lenibus aspera, mitibus effera mista fuere.
 Sed nova vulnera Virgo puerpera, cum bene flevi,
 Tereit et abluit ; inde salus fuit, inde quievi.
 Per totlustra fere duo penes esca fuere,
 Quæ mecum gessi simul huc ex urbe recessi.
C Aruerant et duruerant, propriumque colorem
 Perdiderant et desierant conferre vigorem,
 Inde tamen relevare famem perparca solebam.
 Quid biberem cum deficerem vix inveniebam.
 Postquam sunt longo consumpti tempore panes,
 Mens hærens Domino curas ⁶⁰ abstraxit inanes,
 ¶ Extunc usque modo tentatio prisca resedit,
 Extunc usque modo rationi sensus obedit,
 Usque modo cibus exterior cum frondibus herba,
 Usque modo cibus interior cœlestia verba.
 Vestes quas habui, scidit trivitque vetustas,
 Nuda dehinc tenui regiones sole perusta,
 In quibus algores nimios, nimiosque calores
 Horis nocturnis, horis perpessa diurnis,
⁶¹ Supplico præteritæ scelus et dispendia vitæ.
 Muto jocis hymnos, purgo mœrore cachinnos,
D Pœna voluptatem redimit, sitis ebrietatem,
⁶² Paupertas luxum, labor otia, glareæ mulsum,
 Crux mollem stratum, devotio sacra reatum.
 Tot tormenta fere fere quot probra præteriere.
 Quidquid peccavit caro, carnis victima lavit.
 Quid mihi pœnarum qualis confictus earum,
 Quotve cruces æque renovantur nocte dieque,
 Scit Deus ipsorum testis, mercesque laborum.
 Sæpe sub ardenti ⁶³ cancro, brumaque rigenti

Ebr., quid loqueretur. ⁵⁷ requiem invenies. Andeg., poteris. ⁵⁸ Ebr., aquæ jugis. ⁵⁹ Ebr., Hunc
 o venio. ⁶⁰ Ebr., absternit. ⁶¹ Ebr., Supplico præteritæ. ⁶² Ebr., Pauperies. ⁶³ Ebr., Phæbo.

Frigore nocturno rigeo, cremor igne diurno,
Et nusquam luta jaceo quasi morte soluta.
Additur huic pœnæ vis pulveris, ardor arenæ,
Nec gravitas horum lenitur sorte locorum,
Nam locus, ut cernis, vacat arbore, monte, ca-

[vernâ,

Et quibus arceatur canis ardor hiemsve cavetur.
Scis hominem sane non solo vivere pane,
Nec vestimentis aut æde resistere ventis:
Omnibus est victus Deus, omnibus omnis amictus:
Cælum Rex cœli moderatur, adestque fideli.
Cum furit aura foris, premit auram fervor amoris,
Nec nivis, nec ventis ulget devotio mentis.
Ardua nulla bonis spes sideræ regionis,
⁶⁴ Et mihi despondi mundum male conscia mundi.
Non mihi scripturæ cordi, non lectio curæ,
Nec doctrinarum vel mentis sola sacrarum.
Una fuit tantum devotio, lapsus amantum,
Inque lupanari populo male morigerari.
Si quid honestatis, si morum, si pietatis,
Si divinorum monumenta retracto librorum
Cœlitus ecce datur, Deus hæc docet, hæc operatur.
Spiritus absque mora mentem replet, erudit ora:
Nullus discenti, nullus labor erudiendi.
Sic mihi præteritæ fluxerunt tempora vitæ:
Tempora quæ restant mercedis spem mihi præstant,
⁶⁵ Mortis solemnâ, quia merces vita perennis.

CANTUS X.

Ordine digessi quidquid male vel bene gessi,
Nec puduit relegi quæ flagitiosius egi.
Nil superest operis cur amplius hic remoreris:
Umbra procreant, venit hesperus, astra nitescunt,
Nox cursu solito, reditum jubet: ergo redito.
Quæque ⁶⁶ tibi soli commisi, paudere noli.
Quando monasterium claustrales egredientur,
Et pariter fluvium Jordanis ⁶⁷ ingredientur,
Ipse domi residens morbo remanebis agente,
Quem tamen evades Domino tibi subveniente.
Incolomis factus exi, cunctamine dempto,
Altarisque cibum tecum deferre memento:
Quem oelis spero, terris præsumere quæro.
Spero rem puram, peto rem, reique figuram:
1273 Hoc animata cibo, quo tendo tutius ibo.
Hic mihi conductus, vector, via, patria, fructus.
Hoc duce carpe viam, tibi, mi Pater, obvia flam.
His oculis iterum te conferet una dierum,
Conferet, et quædam quæ prosint fratribus edam.
Tunc ego, tunc demum sum te visura supremum.
Inde valedicto Zosima fugit illa relicto.
Ipse recedentem, nec vel prece respicientem,
Prosequitur visu, quam postquam præpete ⁶⁸ visu
Sic asportari videt, et frustra revocari,
Convertit gressus, redit, egrediturque recessus.
Colla revertenti patet, hæret femina menti,
Femina, versatur in pectore, vixque pulatur

A Femina sic superis par est habitus mulieris.
Sic est non hominis status, os, abjectio, cinis:
⁶⁹ Hoc et sola fere recolit, captamque videre:
⁷⁰ Hoc Zosimas æque suspirat nocte dieque.
Terminus optatur quo grex sacer egrediatur.
Terminus ecce redit; conventus ab æde recedit:
At morbo tactus Zosimas, et stare coactus,
Lætus agit grates, quia quod sibi femina vates
Dixerat, impletur. Jacet, at quandoque sequetur.
Dura libens tolerat quisquis sublimia sperat.
Spes ægrotanti monacho, lectoque cubanti
Subvenit, alludit gemitum lacrymasque retrudit,
Anxia refrenat, curas levat, ora serenat.
Nec spe frustratur quia prisca salus reparatur,
Incolomemque brevi defectus debilis ævi
B Non tenet; egreditur, labor exoptatus initur;
Et quasi pulmentis, aut multimodis alimentis
Femina lætetur, quæ nomina sola veretur,
Vas elixarum fert secum ⁷¹ lenticularum,
Tectaque sollicitè superaddens fercula vitæ.
Capit iter plenæ sub sacræ vespero cœnæ,
Speque fideque citus properat contingere littus:
Utque gradum fixit, suspirans talia dixit:
Hei mihi! qui frustra sequor hæc et circuo lustra,
Aut oblita senis latet, aut tardatur arenis,
Aut prior accessit, sed spe frustrata recessit;
Et dum necto moras, adiit quas incolit oras.
Fortassis veniet, sed quæ mihi copia fiet,
Vel sacra tradendi, vel cum muliere loquendi?
Obstat Jordanis, niti pede nisus inanis:
C Quippe vadum nusquam, sed nec pons, nec ratis
[usquam.
Plura senex questus circumfert lumina mœstus,
Prospicit attente, mens ⁷² enim tacet ore tacente.
Ecce gradu propero, nudo pede, vespere sero,
Sicut promisit, venit illa, senemque revisit;
Subsistensque parum quasi fessa labore viarum,
Erigit ad superos animum vultusque serenos,
Et flets secundæ signum crucis imprimi undæ.
Sic ea portento similis pede pulverulento
Interjectarum transit discrimen squarum.
Nulli qui credit se mundo, mundus obedit,
Menti sinceræ norunt elementa favere;
Quique bonis gaudet, bona poscere quælibet audent.
Nil frustra captat, qui se sine vulnere mactat.
Luna refulgebat, nec facta latere sinebat,
D Ad radios ejus patefactis visibus hujus,
Et sene multimodas extorquet et elicit odas.
Ecce piis votis, ambagibus iade remotis,
Femina virque vacant, sacra prece numina placant,
Fleibus ora rigant, singultu verba fatigant,
Pro reprobis orant, exemplis verba colorant
Gaudent sincero mulier sene, vir muliere;
Summaque verborum Deus est, aut lectio morum.
His ea patratâ venit ad calicem pietatis,

⁶⁴ Ebr., Ut mihi. ⁶⁵ Ebr., Merces. ⁶⁶ Ebr., Quæque dehinc soli. ⁶⁷ Ebr., transgredientur, ⁶⁸ Ebr., visu. ⁶⁹ Ebr., Hæc et sola. ⁷⁰ Ebr., Hæc Zosimas. ⁷¹ Ebr., plenum. ⁷² Ebr., non tacet.

1274 Et confessa prius quam quidquam tangeret A Cui casa, desertum, thalami, specus haud coopor-
[hujus, tum,
Totam se mactat lacrymis, calicique coaptat. Cui pudor est velum; comes, angelus, atria, cœ-
Inde genu positæ dantur sponsalia vitæ, lum.
Et capiti Christo libamine jungitur isto,
Affatu tali tradens mandata sodali : Quo ferar, aut quid agam? Sequar uslam sidere
[plagam?

CANTUS XI.

Mi Pater, excessus fratrum scrutare regressus.
Doctrinam morum pars aspernatur eorum,
Et velut ignoret qua fallere fraude laboret,
Quis mentis postem petat hostis, negligat hostem.
Astu subtili lupus insidiatur ovili.
Si qua vagatur ovis, perit obruta vulnere quovis,
Et patet ad morsum dum respicit illa retrorsum.
His obstet damnis abbatis cura Joannis,
Horteturque gregem monachi non spernere legem. B
Fratri qui peccat lex patrem qui silet æquat,
Quos quia culpa ligat par, par quoque pœna fatigat.
Sic Regem cœli constrictans corruiit Heli :
Ne sit ei talis transgressio judicialis,
Pro vigili cura Pater exstirpet nocitura.
Excubet ante fores, ferat æquæ mente labores,
Scrutetur mentes, confortet honesta volentes
Excitet aggressos, premat immoderata professos,
Arguat, hortetur; quæ prædicat hæc operetur.
Mulceat immitis, denuntiet aspera mitis;
Hos coram pungat, modo verbis verbera jungat,
Ulcera culparum lavet, aut loat auctor earum.
Sit licet hic tutus, sit felix prava secutus,
Judicium gravius Deus irrogat ausibus hujus,
Continuatque gravis clementia prospera pravis. C
Qui modo torquetur nescit quam magna lucretur.
Cum furit atque ferit Deus olim parcere quærit,
Ista relaturus, et adhuc semel huc rediturus.
Vade, revise gregem, revereri præcipe legem,
Assistens aræ pro peccatrice precare.
Sic ea fata redit, redcunti fluctus obedit,
Et siccis plantis famulam testata Tonantis
Desuper incedit, Zosimaque stupente recedit.
Ipse domum propere, venit, et procul a muliere
Votis sinceris comes et memor est mulieris.
Obsidet hæc mentem, totum tenet una querentem
Quod si tam magnus, quod lente transeat annus.
Annus abit tandem, Pater exit; quærit eandem,
Egressusque fores fert absque labore labores,
Quoque potest nisu, pede pervia, cætera visu
Circuit, explorat, flens hæc et plura perorat :
Christe figura Patris, Pater et stirps unica matris,
Exaudi flentem, rege, quæso, vasta sequentem
Hanc ostende seni propter quam te duce veni,
Quam volo, quam quæro, cujus prece cœlica spero;
Quæ licet in castris modo militet, insidet astris
Jamque comes superum fastidit lubrica rerum;
Jam conjuncta Deo fructum petit hæc hymenæo :
Fructum longævum, fructum qui duret in ævum.
Væ mihi, væ misero, frustra per devia quæro,
Cui domus in latebris solo cultore celebris ;

1275 Multiplices pœnæ, senium, sitis, ardor,
[arenæ
His adversantur cœptis, et vota morantur.
Sic Zosimas questus circumfert lumina mœstus
Nescit utrum properet, dubiusque quid eligat,
[hæret ;

Clamitat, auscultat; non vox, non echo resultat
Non sonus auditur; non forma pedum reperitur
Dumque pererraret, dum visu cuncta nutaret,
Desuper argentes artus animaque carentes
Illuxit radius quasi dux et prævius hujus :
Omne lætatus, Dominumque Deum veneratus
Currit eo, reperit quam votis, quam pede quærit
Sed jam defunctam, jam Christo re quoque junctam,
Jam superum castris, rutilantem clarius astris.
Glorificanda caro decocto purior auro,
Sicut oportebat mulierem, tecta jacebat.
Quam tristes questus monachi! qui pectoris æstus?
Qui gemitus lacerae mentis? quæ verba fuere?
Is modo suspirat, modo totam lumine gyrat;
Nunc oculos cœlis, nec applicat ora querelis,
Prostratus mœret, pedibus reverenter adhæret;
Flet super et sanctis pia dividit oscula plantis.
Neve revertatur votis et voce precatur,
Grande putans munus comitari funere funus,
Occasque pari convivere, contumulari.
Dum dolet, et dubius de nomine fluctuat hujus
Suscitat ora senis inventum nomen aren
Et nubes mentis dilabitur his documentis
Sancte Pater, Pharise sepeli precor ossa Mariæ;
Gleba recondatur, cineri cinis adjiciatur.
Mox ut ei Christi corpus calicemque dedisti,
Victricem mundi dissolvit prima secundi.
Mysteriis plenæ transacto vespere cœnæ,
Nox gravis⁷³ irrepsit, quia sol cum sole recessit.
His Zosimas demum, nomenque diemque supre-
[mum.

Agnoscit dubius. Quis conditor exstitit hujus?
Nam nil legisse mulierem, nil didicisse
Noverat istorum, nec vel memorem studiorum.
D Comperit hinc etiam post tradita sacra Mariam
Illuc traductam momento, moxque solutam,
Quo vix expletis his quinque decemque diætiis
Venerat is fessus,⁷⁴ victumque labore professus;
Qui nova lamentis testatus vulnera mentis
Assidet exanimi, madet imbre doloris opimi,
Iratu fati studet officio pietatis;
Laudibus applaudit, regit artus, lumina claudit;
Nunc amplexatur vestigia, nunc veneratur
Ora, comas, vultus. Erat his incuria cultus;
Horum majestas, contemptus, squalor, egestas.

⁷³ Ebr., obrepit. ⁷⁴ Ebr., victuque.

1276 Femina munda satis lacrymis pietate vo-
 [catis
 Abluitur gratis, quia par prope glorificatis.
 Ipse sepulturæ studet, huic vacat, hæc sibi curæ ;
 Sed quid agat nescit, tellus perdura rigescit ;
 Multa senem frangunt, labor et calor et sitis an-
 [gunt ;
 Cedit vis annis, sinuosis brachia pannis,
 Præ manibus nullus ligo, sed nec sarculus ullus.
 Dum dolet atque gemit, nova res suspiria demit :
 Lumina siccentur, quia spe meliora parantur.
 Nam leo lugenti similis funusque colenti
 Obsequium spondens, iramque feramque recon-
 [dens,
 Vertice submisso venit, fastuque remisso
 Adjecit sanctas humilis collambere plantas.
 Miratus talem tam devotumque sodalem,
 Attribuit meritis mulieris ; quod fera mitis,
 Quod leo sit lenis, quod nomen inhæsit arenis,
 Quod super illuxit, et eum lux prævia duxit ;
 Quod desolatam cœlode, quod intumulatam
 Non infestavit fera, non volucris laceravit,
 Non solvit magnus fervor, non integer annus ;
 Jam depingebat quæ gloria membra manebat
 Sub calidis ventis incorruptela jacentis.
 Tot simul et tantis expertus dona Tonantis

A Cuncta recordatur, relegit quod ubique loquatur
 Alloquio tali tradens mandata sodali :
 Mi comes, urgemur, et eam sepelire monemur
 Quam nescit mundus, cui major in orbe secun-
 [dus
 Quod si venisti missus sub nomine Christi,
 Si famulaturus, tumulum fode, post rediturus.
 Exue terrorem, solitum dedisce furorem ;
 Ad laudem Christi cedet quod feceris isti.
 His nondum dictis, feritate minisque relictis,
 Lentus incedit, et ei leo promptus obedit,
 Ignarusque moræ momento labilis horæ
 Implet mandatum, peragens opus acceleratum.
 Interea monachus sacros ad sternitur artus :
 Vestis eum nulla nisi trita vetusque cuculla
 Quæ vix hærebat sibi jam contusa tegebat.
 B His indumentis involvit membra jacentis,
 Scilicet ingentem thesaurum, jamque gerentem
 Quiddam splendoris, quiddam solemnem odoris,
 Quiddam præclarum de nectare cœlicolarum
 Femina sanctorum mercede beata laborum,
 Ad tumulum vehitur, famulante fera sepelitur.
 Inde senex repedit, jubet ut leo verna recedat.
 Visa domi recitat, delictis parcere vitat :
 Increpat, hortatur, spondet bona, dura minatur.
 Sic ubi complevit viginti lustra quievit.

1276* VEN. HILDEBERTI

CENOMANENSIS EPISCOPI

LAMENTATIO PECCATRICIS ANIMÆ

(E cod. Turon. biblioth. n. 656 nov. et 222 antiq., primum edit. a J.-B. Bouassé canonico Turon.)

Cum dies mortis venerit,
 Cum mors urgere cœperit,
 Tunc mihi risus deerit,
 Tunc sero luctus aderit ;
 Unde nunc miser rideo,
 Unde sic modo gaudeo,
 Quare non semper lugeo
 Cur peccata non deleo ?
 Quid boni Christo deferam
 Quid me fecisse referam ?
 Vitam contempsi supernam
 Amavi vero miseram.
 Sprevi divina monita,
 Egi semper illicita,
 Mens malis sponte subdita,
 Est facta, heu ! perdita.
 Nunquam me caste colui,
 Sed fœde nimis pollui,
 Virgo putari volui,
 Pudicus esse nolui.
 Jejunam dici cupio,
 Sed ventrem nimis farcio,
 Cibo potuque nimio
 Carnem plus æquo nutrio.
 Ira me vultum sic impulit
 Trophæum sæpe retulit,

Horrendo telo perculit.
 Mentemque mihi abstulit.
 Quid dicam de tristitia ?
 Quid querar de invidia,
 Quæ, cum matre superbia
 Bona prosternit omnia ?
 Per tanta namque noxia
 Cum sim prolapsus vitia,
 Quæ præstolabor præmia
 Nisi magna supplicia ?
 Quamvis enim hæc faciam
 Licet peccatis serviam,
 Hanc tamen vitam finiam,
 Ad mortis diem veniam.
 Postquam nil quibo facere
 Quo pœnas possim fugere,
 Sed consumar in cinere,
 Dissolvarque in pulvere.
 Amara dies veniet
 Qua justus iudex veniet,
 Per quem omnis recipiet
 Juxta quod modo faciet.
 Tuba clangens ab æthere
 Omnes jubebit surgere,
 Ad tribunal occurrere,
 Jacta, dictuque promere.

Hanc tubam omnes audient,
 De sepulcris mox prodient,
 Quid gesserunt prospicient,
 Quid gesserunt prospicient,
 Omnes actus aperient.
 Tunc ille Rex altissimus,
 Qui nunc exstat piissimus,
 Judex erit justissimus,
 Vultuque serenissimus.
 Hunc tempestas præveniet,
 Ignisque magnus præiet
 Qui totum mundum liniet,
 Aqua restingui nesciet.
 Illio cœtus angelici,
 Chorique archangelici,
 Astabunt summo Judici
 Malorum duro vindici-
 Ibi prophætæ sederunt,
 Nec patriarchæ deerunt,
 Et judicandis præerunt
 Qui nunc mundana deserunt,
 Throni ponuntur omnibus
 Pretiosis martyribus,
 Christique confessoribus,
 Necnon sanctis virginibus,
 Tunc tribus surgent, populi
 Senex, infantes, parvuli